

Het proces tegen Carel Hendricksen in 1688 te Beesd, een dief die zeer jong van jaren en daartoe onnozel van verstand was.

Inleiding.

Op dinsdag 10 april 1688 werd door de schout van het Ambt van Beesd en Rhenoy, Johan Hardenton, te Mariënweerd een verdachte aangehouden, genaamd Carel Hendricksen, en werden de goederen die hij bij zich had in beslag genomen. Vervolgens werd de verdachte overgebracht naar Beesd en werd hij ingesloten en vastgebonden in de ruimte onder de vloer van de toren van Beesd. Hij werd verdacht van diefstal en inbraak in een woning, respectievelijk te Waardenburg en Opijnen. Vervolgens werd een onderzoek ingesteld en moest de verdachte zich verantwoorden voor de schepenbank van Beesd.

Dick G. van Maren.

De verdachte.

Verdachte Carel Hendricksen werd geboren omstreeks 1665 te 's-Hertogenbosch. Zijn ouders werden omschreven als eerlijke en vrome mensen. Tot zijn dertiende jaar woonde hij bij zijn ouders te



's-Hertogenbosch. In die tijd waren er nooit klachten over Carel geweest. Vanaf zijn dertiende jaar trok hij door het land als liedjeszanger tezamen met andere zangers. Ook verkocht hij gedrukte geschriften met daarop de tekst van de liedjes. Tevens verrichtte hij breiwerkzaamheden. Op deze manier kon hij in zijn onderhoud voorzien. Carel trouwde met Hermke Jansen van Heusden. Zij was geen vrouw van ombesproken gedrag. In oktober en november 1693 was zij gedetineerd in Arnhem en werd daar verhoord in verband met een strafrechtelijk onderzoek met betrekking tot door Willem Hermense, alias Stille Willem, gepleegde misdrijven. Deze Stille Willem maakte deel uit van een bende die op gewelddadige wijze, ook in het westelijk rivierengebied van Gelderland, inbraken en diefstallen pleegde. Hij werd in Beesd op 20 januari 1694 door middel van verwurging geëxecuteerd.

Zanger.

Prent door Jan van de Velde, 1603-1652. (Collectie Rijksmuseum Amsterdam)

Hermke werd ook wel “zwarte Hermke” genoemd en, zo werd verteld, zag er uit als een heidin. (zigeunerin)

Carel en Hermke kregen een kind en Carel kon zijn gezin niet onderhouden met zijn bezigheden. Hierop ging hij kennelijk het slechte pad op. Hij hield zich niet alleen met zijn vrouw op in het westelijke rivierengebied van Gelderland, maar hij had ook een “meyt of bijloopster.” Dit was ene Catharina die geboren was in Kalkar. Zij werd ook wel Catrijn van Kalker genoemd.

De delicten.

In de nacht van maandag op dinsdag, 9 op 10 april 1688 bevond Carel Hendricksen zich met Catrijn van Kalker te Waardenburg. Op het erf van Aert Hendricksen zag Carel een ploeg staan. Vervolgens nam hij het kouter (ploegmes of ploegijzer) van de ploeg weg en ging vervolgens met Catrijn op pad naar Opijnen.

In Opijnen aangekomen gingen zij naar de woning van Aert Ariensen van Fechtelt. Carel kende Aert Ariensen en zijn vrouw Agnesien en dochter. Hij had verschillende nachten samen met zijn vrouw Hermke bij hen gelogd.

Met behulp van het ploegijzer maakte Carel met hulp van Catrijn een gat in de buitenmuur van het huis, bij de goot. Door het gat kroop Catrijn naar binnen en kwam in het achterhuis terecht.

Vervolgens deed zij de buitendeur open en kon Carel ook naar binnen.

Vervolgens maakten zij met het ploegijzer een gat in de keukenmuur. Catrijn kroop door dit gat en kwam terecht in de kamer waar Aert Ariensen en zijn vrouw lagen te slapen. Op het bed lag de jas van de vrouw en Catrijn nam de jas van het bed en haalde de sleutel van de kast die in de kamer stond uit de jaszak. Nadat zij de kast geopend had nam zij een aantal kledingstukken en linnengoed weg en gaf deze door het gat aan Carel. Hij was namelijk in het achterhuis blijven staan. Hij deed de goederen in twee zakken die hij bij zich had.

De buit betrof een blauwe lakense jas met koorden afgezet, een nieuwe serge jas, een serge manteltje, een nieuw manteltje van franse serge, een herenjas en herenbroek, tafellakens en servetten en ander linnengoed, witte voorschoten en mouwkappen en verder nog enkele vuil gemaakte herenhemden. Kennelijk maakten Carel en Catrijn geen lawaai want de bewoners waren tijdens de inbraak niet wakker geworden.

Vervolgens maakten beiden zich uit de voeten en het kouter werd bij het huis van Aert Ariensen achtergelaten.

Nog dezelfde nacht ging Carel met de buit naar Deil, naar de korenmolen. Het is niet duidelijk of Catrijn ook naar Deil is gegaan.



De Deilse molen. De plaats waar Carel Hendricksen de Linge overstak. In zijn tijd stond er een standaardmolen. (Foto auteur)

In het procesdossier kwam zij verder niet meer voor.

In ieder geval stak Carel met de schuit van de korenmolenaar de Linge over naar Märienweerd waar hij door de schout van het Ambt van Beesd en Rhenoy op dinsdag 10 april 1688 werd aangehouden.

De goederen die hij bij zich had werden in beslag genomen. Dat waren niet alleen de in Opijnen weggenomen goederen, maar ook een broodmes en een groot mes van ongeveer 33 centimeter lengte.

Carel werd dezelfde dag ingesloten en vastgebonden in de ruimte onder de vloer van de toren van Beesd.



De ruimte onder de vloer van de toren van Beesd. (Foto auteur)

De betrokkenen bij het strafproces.

Behalve de verdachte Carel Hendricksen waren er meerdere personen betrokken bij het strafproces. De ambtman van Beesd en Rhenoy, Johan Herbert van Bronckhorst, was naast zijn andere functies ook voorzitter van de schepenbank en werd dan richter genoemd. Dit betrof een andere functie als de huidige functie van rechter. Hij trad ook op als aanklager en was tevens belast met de tenuitvoerlegging van de door de schepenen van Beesd opgelegde straffen. Het proces tegen Hendricksen werd door de ambtman *ratione officii* (ambtshalve) gevoerd.

De schepenbank van Beesd en van Rhenoy oefende zowel de lage als de hoge rechtspraak uit.

Voor wat de hoge rechtspraak betrof stond zij onder supervisie van het Hof te Arnhem. De hoge rechtspraak hield onder andere in dat verdachten lijfstraffen opgelegd konden worden zoals de doodstraf.

De schout van Beesd en Rhenoy trad ook op in dit strafproces als een soort opsporingsambtenaar. In civiele processen kwam het in Beesd ook voor dat hij als aanklager op trad. Daarnaast oefende hij met twee buurmeesters het dagelijks bestuur uit van zowel Beesd als van Rhenoy.

In dit proces liet de ambtman zich ter terechtzitting vertegenwoordigen door de procureur Johan Rinck.

De ambtman en zijn procureur lieten zich tijdens dit proces adviseren door Dr. Johan van Stralen uit Zaltbommel.

De schepenenbank van Beesd bestond uit zeven schepenen. Later zien we dat er in Beesd acht schepenen zijn. Om als schepen benoemd te kunnen worden moest de betrokkene tot acht morgen toe land hebben, dan wel andere goederen die dezelfde waarde hadden.

Tijdens het strafproces konden de schepenen de verdachte verhoren en stelden zij het vonnis vast.

Bij de beraadslagingen welke straf een verdachte opgelegd zou worden mocht de ambtman niet aanwezig zijn.

De schepenen van Beesd hadden in de regel geen juridische achtergrond. Indien zij het nodig achtten konden zij advies inwinnen bij een hoger rechtscollege dan wel bij onafhankelijke rechtsgeleerden.

In dit proces lieten de schepenen zich adviseren met betrekking tot het opsporingsonderzoek en het onderzoek ter terechtzitting door de onafhankelijke Tielse rechtsgeleerden W. Vogelsanck en Gerard Schull.

Een verdachte had het recht, al dan niet Pro Deo, zich in zijn verdediging te laten bijstaan door een procureur. Tijdens dit strafproces werd Dirck Pieck aan de verdachte toegevoegd als zijn raadsman. Pieck liet zich met betrekking tot de verdediging van de verdachte adviseren door Mr. Hendrick de Goijer uit Culemborg.

Tijdens het proces trad ook Antoni van Meerwijk op in zijn hoedanigheid als secretaris van Beesd.

Het opsporingsonderzoek.

In de tijd van het strafproces tegen Carel Hendricksen was het verhoor en de bekentenis van een verdachte een belangrijk onderdeel. Bij ernstige delicten kon een verdachte onder tortuur (pijniging) verhoord worden. Dit kon ook plaats vinden als er een vermoeden was dat de verdachte nog namen van mededaders of medeplichtigen achterhield. In het ambt van Beesd en Rhenoy kon het verhoor onder tortuur slechts plaats vinden na een uitspraak van de betreffende schepenenbank.

Ook konden eventuele getuigen gehoord worden en kon er sporenonderzoek verricht worden.

Zoals we al zagen werd Carel op dinsdag 10 april 1688 door de schout gearresteerd en ingesloten.

Op 16 april 1688 werd er op verzoek van de benadeelde van de inbraak te Opijnen door twee van zijn naburen, Berent Geertsen Offer en Huijbert Jansz van Oosterwijck, een soort aangifte opgesteld.

Hierin verklaarden zij dat zij “voor onsen meede naebuur, sijnde een geringh persoon, doch staende ter goeder name en faem, de welcken alleenlick van sijn arbijt moedt susisteeren” een relaas hadden opgesteld met betrekking tot de gepleegde inbraak. Ook vermeldde zij welke goederen van Van Fechtelt en zijn vrouw en dochter gestolen waren. Tevens werd vermeld dat de “sanger” die de inbraak gepleegd zou hebben door de schout van Beesd was gearresteerd.

In de marge van dit schrijven werd tevens vermeld dat op 22 april 1688 de gestolen goederen in aanwezigheid van de ambtman en schepenen van Beesd terug gegeven waren aan Agniesen Aertsen, de vrouw van Van Fechtelt.

Er bleken echter een blauwe wollen jas, een schort en enkele lakens te ontbreken. Mogelijk waren die goederen vóór de aanhouding van de verdachte meegenomen door Catrijn van Kalker.

Intussen had schout Hardenton ook niet stil gezeten. Hij had geïnformeerd in Nederhemert naar aldaar in 1683 gepleegde delicten door ene Davit Jansen en anderen. De vrouw van Davit was destijds daar gezeseld en gebrandmerkt en de “maet” van Davit was daar toen opgehangen. Mogelijk zou de verdachte ook iets te maken hebben gehad met de door Jansen gepleegde delicten. De schout had kennelijk bericht uit Nederhemert gekregen want op 18 april 1688 besprak hij de inhoud hiervan met Johan Rinck in Tuil. Rinck rekende voor de bespreking een bedrag van 12 stuivers.

Op donderdag 19 april 1688 werd de verdachte formeel verhoord door de schout en de schepenen Johan Vosch en Franck Aertsen Cnoop.

Het verhoor vond plaats “buiten pijn en bande.” De verdachte bekende de door hem in samenwerking met Catrijn gepleegde delicten. Omdat Carel met zijn vrouw verschillende nachten geslapen had in het huis van Van Fichtelt werd hem de vraag gesteld of naast Catrijn zijn vrouw ook bij die inbraak aanwezig geweest was, waarop Carel ontkennend antwoordde.

Op de vraag waarom Carel naast een broodmes ook nog een groot mes van ongeveer 33 centimeter bij zich had verklaarde hij dat hij het grote mes in Vianen gekocht had om zich te kunnen verdedigen tegen een zeker persoon “door de wandeling genaemt Jan Hoerekees, sijnde een stoelmatter.”

Ook werd hem gevraagd naar de “delicten en diverijen van Davit Jansen” waarbij de vrouw van Jansen en zijn maat in Nederhemert veroordeeld waren. Carel verklaarde hiervan niets te weten. Ook op de vraag of hij soms was “gedeserteert of weggelopen uijt slans dienst tot Shertogenbos, Maastricht of elders” antwoordde hij ontkennend.

Het verslag van het verhoor werd opgemaakt door de secretaris van Beesd, A. van Meerwijk. Hij verdiende daarmee 3 gulden.

De zittingsdagen van de schepenenbank.

Op 28 april 1688 hield de schepenenbank een “extraordinaris gerigtsdag van ’s Heeren wegen.” Alle schepenen waren aanwezig. Johan Rinck trad op als gevolmachtigde van de ambtman in zijn functie als richter. Ook de verdachte was op de zitting aanwezig. Rinck las de ticht (eis) voor en gaf aan op welke gronden hij tot de eis was gekomen en overhandigde deze aan de schepenen.

Behalve de door verdachte gepleegde diefstallen werd hem ook verweten dat hij sedert zijn dertiende jaar door het land had gelopen met allerlei schelmen en dieven zodat hij ook wel “verscheijde schelmstucken” gepleegd zou hebben.

Ook werd hij er van verdacht dat hij onder het mom van liedjeszanger ook wel eens “beurssnijderije sou hebben gepleegt.”

Ook werd hem verweten dat het grote mes dat hij bij zich had tijdens zijn aanhouding aangemerkt kon worden als een moordwapen.

Schepenen werden verzocht om de verdachte te veroordelen tot verhoor onder tortuur om op die wijze nog andere door verdachte mogelijk gepleegde delicten aan het licht te kunnen brengen.

Rinck eiste verder dat de verdachte tot voorbeeld van anderen met het koord gestraft diende te worden “dat den doot daer nae sou volgen.”

Carel Hendricksen verzocht aan de schepenen of zij iemand wilden aanwijzen die zijn zaak zou mogen verdedigen.

De schepenen, gehoord hebbende de ticht en de argumenten die daarbij naar voren gebracht waren en gelet op het verzoek van de verdachte, besloten dat de op schrift gestelde ticht ter hand gesteld diende te worden aan de persoon die aan de verdachte zou worden toegevoegd om zijn verdediging te voeren.

Schepenen besloten verder dat door de nog aan te wijzen verdediger op donderdag 3 mei 1688 antwoord zou moeten worden gegeven op het gestelde in de ticht.

Schepenen machtigden vervolgens Dirck Pieck om de verdediging van de verdachte op zich te nemen.



Openbare vierschaar. Oorspronkelijk werd er buiten, in het openbaar, recht gesproken. (Bron: Constitutio Criminalis Carolina, 1577)

Op 3 mei 1688 was de schepenbank in volle bezetting weer bij elkaar. Namens de ambtman was Rinck aanwezig en Carel Hendricks werd vergezeld van zijn raadsman Dirck Pieck. Hij overlegde het antwoord dat was opgesteld naar aanleiding van de ticht tegen Carel Hendricksen. Pieck verzocht schepenen medelijden te hebben met de verdachte en bij hun beoordeling van de zaak clementie te betrachten.

Pieck voerde ter verdediging van de verdachte aan dat deze meteen bekend had dat hij de twee delicten gepleegd had. De verdachte had inderdaad vijf jaar door het land getrokken als zanger en verkoper van gedrukte stukken met daarop de tekst van de liederen, maar hij had daar niemand mee benadeeld en bovendien was dat in het geheel niet verboden.

Pieck was het ook niet eens met het gestelde dat de verdachte met schelmen had opgetrokken. De metgezellen waarmee hij door het land had gelopen waren oprechte personen en liedjeszangers, zodat het niet toegestaan was om te stellen dat het schelmen en dieven waren.

De verdachte werd er dan ook geheel ten onrechte van beschuldigd dat hij samen met die metgezellen strafbare feiten zou hebben gepleegd.

Pieck eiste dat deze beschuldigingen uit de eis zouden worden verwijderd omdat er voor die beschuldigingen geen enkel bewijs was. Pieck bestreed dat de diefstal van het kouter met de dood strafbaar was. Het was immers niet de bedoeling van de verdachte geweest om zich door deze diefstal te verrijken, maar het kouter alleen maar te gebruiken als een werktuig bij de inbraak te Opijnen. Overigens was het volgens de verdachte nooit bij hem opgekomen toen hij met zijn vrouw bij Van Fechtelt gelogeerde om er later terug te komen om in te breken.

Pieck was van mening dat schepenen er rekening mee moesten houden dat de verdachte *“seer jong van jaeren, daer tou onnosel van verstandt”* was.

Hij had zich door Catrijn van Kalker *“tot zijn groote bedroefstheijt”* laten overhalen om samen met haar daar de inbraak te plegen.

Ook bracht Pieck onder de aandacht dat Catrijn de goederen uit de kast weg genomen had en die aan de verdachte door het gat in de muur had aangereikt. Hij had de goederen dus niet daadwerkelijk zelf weggenomen.

Betreffende het grote mes stelde Pieck vast dat het geen moordwapen was. De verdachte had in geen geval de intentie gehad om het grote mes als zodanig te gebruiken. Bovendien kwam het wel meer voor dat iemand twee messen bij zich had, het één groter dan het andere. De verdachte had het grote mes bij zich gehad om zich tegen zijn vijand genaamd Jan Hoerekees te kunnen verdedigen.

Alhoewel de verdachte twee delicten gepleegd had was Pieck van mening dat hij niet vergeleken kon worden met andere dieven gezien zijn spontane bekentenis en het feit dat hij nog nooit veroordeeld was.

Voor wat betrof de eis om de verdachte te veroordelen tot verhoor onder tortuur merkte Pieck op dat hiervan geen sprake kon zijn omdat de verdachte verder geen mededaders of medeplichtigen kon aanwijzen omdat die er niet waren.

Volgens Pieck was het gebruikelijk als iemand voor de eerste keer ter zake diefstal veroordeeld werd om de straf van geseling en verbanning op te leggen. Bij een tweede veroordeling geseling, brandmerken en verbanning en bij een derde veroordeling de doodstraf door middel van het koord.

De verdachte zelf smeekte schepenen om ootmoedigheid en vroeg er rekening mee te houden dat hij zelf het inzicht had gekregen dat hij de delicten gepleegd had door *“zijn jonckheijt ende domme onnoselheijt.”*

Pieck besloot zijn pleidooi met het verzoek aan schepenen begrip te tonen voor de jeugdige leeftijd en vermeende simpelheid van de verdachte. Mede daardoor wist hij ook niet dat er zulke zware straffen stonden op het plegen van diefstallen en inbraken. Bovendien had hij erg spijt van de door hem gepleegde delicten en beloofde zijn leven te beteren. Ook verzocht Pieck rekening te houden met de langdurige gevangenhouding van de verdachte en hoopte dat schepenen bij hun overwegingen bij het vast stellen van het vonnis genadig zouden zijn en geen doodstraf op zouden leggen.

Pieck stelde schepenen voor de verdachte te veroordelen tot acht dagen op water en brood en verbanning.

Rinck verwierp alle argumenten die door Pieck naar voren waren gebracht en bleef erbij dat zowel de diefstal van het kouter als de inbraak met de dood strafbaar waren. Als verzwarende omstandigheden bracht Rinck naar voren dat de delicten bovendien gepleegd waren in de voor de nachtrust bestemde tijd en tevens op het platteland waar 's nachts geen poorten gesloten konden worden zoals dat in een stad het geval was.

Op 7 mei 1688 kwam de schepenbank weer bijeen. Rinck reageerde op het verweer van procureur Pieck. Uiteraard bestreed Rinck ook tijdens deze zitting de argumenten die door Pieck naar voren waren gebracht en hij bleef bij zijn eis.

Schepenen besloten dat een kopie van de notulen van de zittingsdag ter hand gesteld zou worden aan de verdachte om te kunnen reageren op de door de aanklager gebruikte argumenten om bij zijn eis te blijven.

De volgende zittingsdag vond plaats op 11 mei 1688. Pieck reageerde op de door aanklager op de vorige zitting naar voren gebrachte argumenten en verzocht namens de verdachte om clementie bij het vaststellen van het vonnis.

Rinck bleef echter bij zijn standpunten en verzocht schepenen tot een vonnis te komen zonder dat daarvoor onpartijdige rechtsgeleerden werden geraadpleegd zodat op die manier kosten bespaard konden worden en bovendien betrof het een duidelijke zaak. Het niet raadplegen van de rechtsgeleerden "soude sijn hoog Ed. de heere clager ook niet onaengenaem wesen."

Schepenen besloten dat de zaak toch voor advies aan onpartijdige rechtsgeleerden zou worden voorgelegd.

Enkele dagen later, op 16 mei was er weer een zittingsdag. Inmiddels hadden schepenen op hun verzoek juridisch advies gehad van de Tielse rechtsgeleerden W. Vogelsanck en Gerard Schull.

Rinck verzocht schepenen om in kennis gesteld te worden van de inhoud van het advies. Pieck had daar geen bezwaar tegen, maar mocht het advies nadelig zijn uitvallen voor de verdachte dan verzocht hij schepenen om clementie te betonen.

Rinck bleef bij zijn eis als gevolmachtigde van de richter en verzocht schepenen "het frivool versoek" van de procureur van de verdachte te negeren.

De volgende dag was de schepenbank weer bijeen. Alle schepenen waren aanwezig en op deze zittingsdag kwamen zij met hun vonnis.

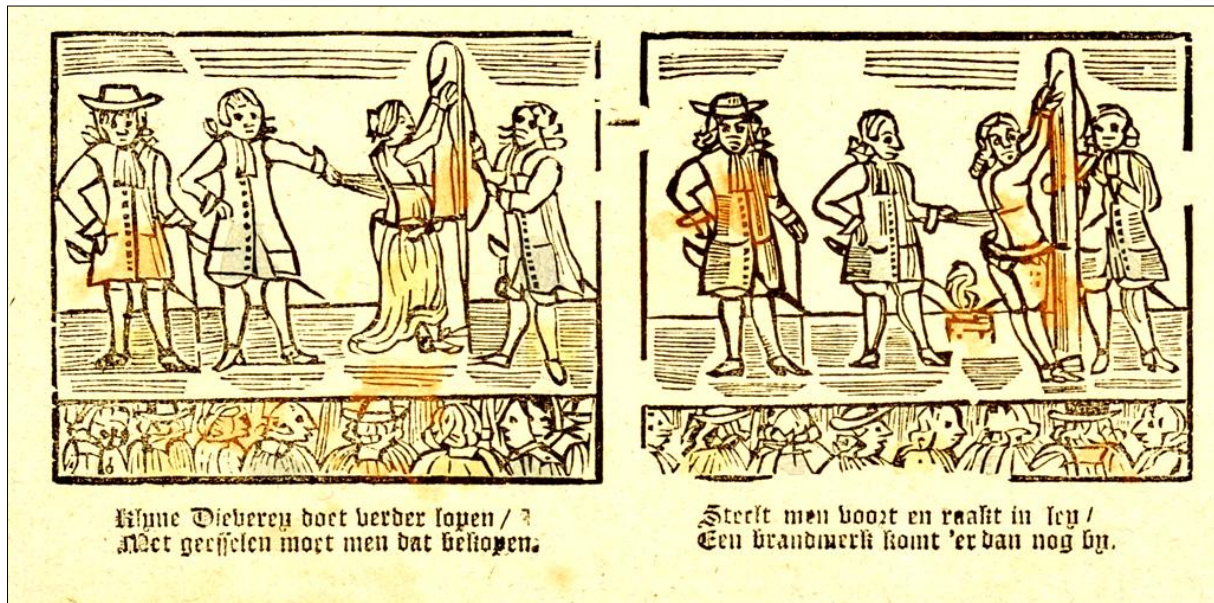
Eerst werd vastgesteld dat Carel Hendricksen in het verhoor "buijten pijn, bande en isere, ook in openbare vierschare den Ed. Gerichte tot Beesd" bekend had dat hij een kouter gestolen had en de inbraak te Opijnen gepleegd had.

Verder werden de omstandigheden waaronder de delicten gepleegd waren aangehaald. Schepenen stelden vast dat het "quade feijten betrof die in een land van justitie niet konden werden getollereert, maer andre ten exempel behoorden te werden gestraft."

Gelet op de verklaringen en alle stukken die waren aangedragen tijdens de procesgang en alles waarop schepenen te letten hadden deden zij recht.

Zij "condemneeren den gemelten Carel Hendricksen te werden gebragt ter plaetse daer men gewoon

is alhier justitie te doen ende aldaer aen een pael gebonden met roeden strengelijk geselt, alsmede gebrantmerckt te werden met het wapen van Beest op sijn rugge, een ploegiser boven sijn hoofd aen de pael hangende ende voorts gebannen uijt het geheele furstendom Gelre ende graefschap Zutphen, sonder sijn leven lang daer weder in te comen op peene van de doot.” Tevens werd hij veroordeeld tot betaling van de proceskosten.



Geselen en brandmerken van een veroordeelde.

Prent uitgegeven door Dirk Kemink, boek- en papierverkoper te Utrecht, gedateerd tussen 1753 en 1776. Het opschrift van de prent luidt: Kinders wilt dees Printe Leezen, En leert van Jongs op kwaad doen Vreezen. (Collectie Rijksmuseum Amsterdam)

De voltrekking van de straf.

Op 23 mei 1688 werd de veroordeelde gebracht naar de plaats waar in Beesd dergelijke straffen in het openbaar werden voltrokken. In het procesdossier werd deze plaats niet vermeld. Omdat deze



straffen als voorbeeld dienden om anderen er van te weerhouden om dergelijke delicten te plegen werd de voltrekking gehouden op een plaats waar het publiek gemakkelijk aanwezig kon zijn. Een geschikte plaats zou kunnen zijn vóór het raadhuis van Beesd in de Voorstraat.

Raadhuis en kerk te Beesd. Prent door Hendrik Spilman. Datering 1742-1784. (Collectie Gelders Archief)

Op de dag van de voltrekking was Dirck Pieck nog op het raadhuis geweest om op verzoek van de veroordeelde alsnog om clementie in plaats van voltrekking van het vonnis te verzoeken. Hij declareerde hiervoor één gulden en tien stuivers.

De procureur van de ambtman was ook aanwezig bij de voltrekking. Hiervoor declareerde hij drie gulden alsmede twaalf stuivers voor verteringen.

Ten slotte.

Ten tijde van het proces van Carel Hendricksen kan gesteld worden dat de rechtsgang in Beesd een zorgvuldig verloop had. Een verdachte had bepaalde rechten, zoals rechtsbijstand van een procureur die namens de verdachte ter terechtzitting de verdediging kon voeren. Zoals we zagen werd door de schepenbank op verzoek van Hendricksen een procureur aan hem toegewezen. Ook kon een verdachte niet zo maar onder tortuur verhoord worden. Hiervoor was een vonnis van de schepenbank voor nodig.

Zowel de vertegenwoordiger van de ambtman als de verdediging lieten zich adviseren door rechtsgeleerden.

De schepenen getuigden van een onafhankelijke opstelling tijdens het proces. Dit valt onder andere op te maken uit het feit dat Rinck geëist had dat Carel Hendricksen onder tortuur verhoord zou worden, maar de schepenen gingen niet op deze eis in.

Dit bleek tevens uit het feit dat Rinck als vertegenwoordiger van de ambtman het onnodig vond dat de schepenen onafhankelijk advies over de zaak zouden inwinnen, met daarbij de opmerking dat dit de ambtman niet onwelgevallig zou zijn. Desondanks besloten schepenen advies in te winnen bij twee onafhankelijke Tielse rechtsgeleerden.

In dit advies gingen zij in op de gepleegde strafbare feiten en de door beide partijen aangevoerde argumenten en de gevolgde rechtsgang. Zij waren van mening dat de twee door Hendricksen gepleegde strafbare feiten voldoende waren om hem ter dood te veroordelen door middel van het koor.

De schepenen die kennis genomen hadden van het advies legden na beraadslaging toch een mildere straf op.

Het dossier geeft ook inzicht wat voor kosten er gemaakt werden ten behoeve van het proces. Niet werd vermeld wat de beloning was van de scherprechter die de geseling en het brandmerken uitvoerde. Ook werd geen declaratie opgevoerd voor de werkzaamheden van de schout. In het dossier ontbrak ook de declaratie met betrekking tot het advies van de Tielse rechtsgeleerden.

De secretaris van Beesd ontving voor zijn administratieve werkzaamheden 54 gulden en 2 stuivers.

Johan Rinck, als procureur van de ambtman, declareerde totaal 93 gulden en 16 stuivers. Hierin was begrepen een bedrag van 27 gulden en 18 stuivers voor kosten betreffende logies, eten en drinken. Tijdens het proces had hij van 10 april tot 24 mei 1688 gelogeed bij schepenen Van Tussenbroeck te Beesd.

De declaratie van Dr. Johan van Stralen bedroeg 61 gulden. Het betrof door hem verrichtte werkzaamheden zoals het bestuderen van de bekentenis van Hendricksen, het opstellen van de eis tegen de verdachte ten behoeve van de ambtman en zijn procureur. Zo kostte het opstellen van de eis 8 gulden. Verder werden er kosten berekend voor het geven van advies.

Dirck Pieck verdiende als verdediger 57 gulden en 6 stuivers voor zijn werkzaamheden, zoals het voeren van gesprekken met Hendricksen. Hij berekende voor het doorspreken van de eis met de verdachte 3 gulden en 12 stuivers. In het bedrag waren ook kosten opgenomen om in Culemborg met Mr. Hendrick de Goijer te overleggen en advies in te winnen. Ook werden de kosten voor verteringen opgevoerd, zoals 8 stuivers in herberg De Prins.

Mr. Hendrick de Goijer declareerde een bedrag van 18 gulden en 14 stuivers, voor zijn werkzaamheden. Hoofdzakelijk betrof het overleg met Pieck, het bestuderen van de eis en het formuleren van het antwoord op de eis. Hiervoor werd een bedrag van 8 gulden en 10 stuivers berekend. Voor het opstellen van zijn declaratie rekende De Goijer 8 stuivers.

Hoewel Carel Hendricksen tijdens het proces verklaard had dat hij spijt had van de door hem gepleegde delicten en gesmeekt had aan schepenen om ootmoedig te zijn en rekening te houden met zijn jeugdige leeftijd en zijn al dan niet voorgewende onnozelheid ging hij kennelijk toch weer de fout in.

Op 6 juli 1694 werd namelijk een kopie van zijn veroordeling te Beesd opgestuurd naar Zutphen waar hij toen gevangen zat.

Bronnen.

Regionaal Archief Rivierenland.

Criminele procesdossiers Beesd.

De ambtman contra Carel Hendricksen. Toeg. nr. 2110, inv. nr. 3.

De ambtman contra Willem Hermense alias Stille Willem. Toeg. nr. 2110, inv. nr. 4.

Gerichtssignaat Beesd 1684-1690. Toeg. nr. 2110, inv. nr. 35.

Procesdossiers inzake declaraties van kosten, 1688-1772. Toeg. nr. 2110, inv. nr. 174.

Collectie Cox.

Register houdende afschriften van landbrieven, privileges en handvesten van Zaltbommel, Tieler- en Bommelerwaarden, Beesd en Rhenoy (vanaf 1316) en van allerlei andere steden en streken en verschillende stukken over water- dijk- en leenrecht, samengesteld in 1619 door A. de Raedt, "Iudimagister in Hellou." Toeg. nr. 3060, inv. nr. 11.